ಯಕ್ಷಗಾನ ಛಾಯಾವತರಣ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಿರುಪ್ರಸಂಗಗಳು

ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ (ರಿ).
ಸೋಮೇಶ್ವರ ಉಚ್ಚಿಲ. ಮಂಗಳೂರು ದ.ಕ. –575023

Scanned with CamScanner

ಯಕ್ಷಗಾನ ಛಾಯಾವತರಣ ಹಾಗೂ
ಇತರ ಕಿರುಪ್ರಸಂಗಗಳು

ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ

ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ (ರಿ.)
ಸೋಮೇಶ್ವರ ಉಚ್ಚಿಲ, ಮಂಗಳೂರು ದ.ಕ. 575 023.

Scanned with CamScanner

'Chayavatharana and Other Short Yakshagana Plays'
by **Prof. Amrith Someshwar**
"Olume", Kotekar, Mangalore , D.K. 575 022.
Ph: 0824 - 2467755, 8050125690

Published By
Kalagangothri Yakshagana Adhyayana Kendra (R)
Someshwar Uchil, Mangalore - 575 023.

© Author

Year : 2014

Pages : VI + 130

Price : Rs. 75/-

Cover Page : ***Divakar T.***
Mahalasa Mangalore.

Pages Designed & Printed By :
Krithi Printers
Kotekar, Mangalore - 575022.
Ph: 9845174916

Scanned with CamScanner

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕರಾವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿ, ಕನ್ನಡ-ತುಳು ವಿದ್ವಾಂಸ, ಜಾನಪದ ತಜ್ಞ, ಸಂಶೋಧಕ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುವ ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರು, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಕಾಯಕವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದವರು. ಪುರಾಣಗರ್ಭದಿಂದ ಹಲವು ಕಥೆಗಳನ್ನಾಯ್ದು ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಅಮೃತರು, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲೂ ಒಂದು ಆಶಯ ಅಥವಾ ಸಂದೇಶ ಇರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡವರು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಂದಿಗೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ, ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಮೃತರು ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವಾರು ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತಾದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿದರು. ಅವರ ಈ ನವೀನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ರಂಗದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಂಡಿವೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳ ಹೊರತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿರುವವರು ಕೆಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಮೃತರು ರಚಿಸಿದ ನವೀನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಕಥಾಹಂದರ, ಪಾತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿರುವಂತಹದ್ದೇ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಅವುಗಳು ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಆಭಾಸಕರವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸಂಗದ ಕೇವಲ ಓದಿನ ಮೂಲಕವೂ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಅಮೃತಸೋಮೇಶ್ವರರ ನವೀನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಜಪಾನೀ ಕಥೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳೂ ಇವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಶೃಂಗಿ ಎಂಬ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಜಪಾನೀ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಜಪಾನೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಡಿ ತೋರಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹ ವಿಷಯ.

ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಈ ನೂತನ ಸಂಕಲನವು, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಯ ಹರಹನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಕೆ.

– ಸದಾಶಿವ. ಕೆ

Scanned with CamScanner

— ಪರಿವಿಡಿ —

1. ಛಾಯಾವತರಣ

2. ಏಕಶೃಂಗಿ

3. ರುಧಿರಮೋಹಿನಿ

4. ನಿಸರ್ಗ ವಿಜಯ

5. ಸತ್ಯನಾಪುರದ ಸಿರಿ

6. ಸಹನಾ ಸಂದೇಶ

7. ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರು

8. ಮಹಾದಾನಿ ಬಲೀಂದ್ರ

9. ಅಡ್ಕ ಶ್ರೀ ಭಗವತೀ ಚರಿತೆ

Scanned with CamScanner

ಛಾಯಾವತರಣ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಿರುಪ್ರಸಂಗಗಳು

ಅರಿಕೆ

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ರಚನೆಗಳು ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯಶೀಲವೆನಿಸಿದರೂ ಚಲನಶೀಲತೆಯುಳ್ಳ ಕಲೆಗೆ ಭಾಷೆಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರದೇಶದ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಕಥಾವಸ್ತುವನ್ನು ಬೇರೊಂದು ದೇಶದ ಕಥನರಾಶಿಯಿಂದಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಉದಾ: ಇಲ್ಲಿನ 'ಛಾಯಾವತರಣ' ಹಾಗೂ 'ಏಕಶೃಂಗಿ' – ಇವುಗಳು ಜಪಾನ್ ದೇಶದ ಜಾನಪದದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಂಥವುಗಳು. ಇದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿದ ಜಪಾನಿನ ರಂಗತಜ್ಞ ವಿದ್ವಾಂಸ ಪ್ರೊ. ಮೊರಿಜಿರಿ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

'ಛಾಯಾವತರಣ'ದ ಕಥಾವಸ್ತು ಜಗತ್ತಿನ ಜನಪ್ರಿಯ ಪಾನೀಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಚಹಾವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಚಾ ಸೊಪ್ಪಿನ ಮೂಲವು ಭಾರತ ದೇಶ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪಕ ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಜಪಾನ್, ಚೀನಾ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಆ ದೇಶದವರಿಗೂ ಭಾರತೀಯರಿಗೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಇಂಥ ಸಂಬಂಧದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಎಳೆ ಈ 'ಛಾಯಾವತರಣ'.

'ರುಧಿರಮೋಹಿನಿ' ಘೋರಮಾರಕವ್ಯಾಧಿ ಏಡ್ಸ್ ಜಾಗೃತಿಯ ಕುರಿತಾದ ಪ್ರಸಂಗ. ಯಕ್ಷಗಾನದಂಥ ಕಲೆಗೆ ಸಮಾಜ ಜಾಗೃತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವೂ ಇದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ರಯೋಗದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಕೃತಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಮೂಡಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು 'ಓದುವ ಕೃತಿ'ಗಳಾಗಿಯೂ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಆಡಿತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಇವು ತಕ್ಕವು. ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬೇರೆ. ಇಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತೀರಾ ಕಿರಿದಾಗಿರಬಹುದು. ಅವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. 'ನಿಸರ್ಗ ವಿಜಯ', 'ಸಹನಾ ಸಂದೇಶ'ಗಳು ಸಮಾಜ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ಕಥಾಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಚಿತ ವಸ್ತುವಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ಕಥಾಸಾರಾಂಶ ನೀಡಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಪಿತ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ವಿಚಾರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಹೊಸತಾದುದೇನೂ ಅಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ 'ಛಾಯಾವತರಣ' ಹಾಗೂ 'ರುಧಿರಮೋಹಿನಿ' ಇವುಗಳನ್ನು 'ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ'ದ ಸದಸ್ಯರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ಸಂಚಯವನ್ನು ಅದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ನಾನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಸದಾಶಿವ ಇವರಿಗೆ ಹಾರ್ದಿಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಸದಾ ಸ್ವಾಗತ,

– ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ

Scanned with CamScanner

ಯಕ್ಷಗಾನ

ಏಕಶೃಂಗಿ

Scanned with CamScanner

ಏಕಶೃಂಗಿ

ವಿಭಾಂಡಕ ಮುನಿಪುತ್ರನಾದ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನು ಕಾಲಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆತನನ್ನು ಬರಮಾಡುವುದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನವಿದೂರವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅಂಗದೇಶಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬರಗಾಲ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನಾದ ರೋಮಪಾದನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕರೆಸಲು ವಾರವಿಲಾಸಿನಿಯರನ್ನು ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಋಷ್ಯಶೃಂಗನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಬೀಳದಂತೆ ಆತನ ತಂದೆ ಜಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ವೇಶ್ಯಾಂಗನೆಯರು ತಮ್ಮ ಹಾವಭಾವವಿಲಾಸವಿಭ್ರಮಗಳಿಂದ ಋಷ್ಯಶೃಂಗನಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುದುರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ, ಅಂಗರಾಜ್ಯದೆಡೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆತನು ಅಂಗರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡಿಯಿಡುತ್ತಲೇ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತದೆ. ರಾಜನಿಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ರೋಮಪಾದನು ತನ್ನ ಸಾಕುಮಗಳಾದ ಶಾಂತಾಳನ್ನು (ಈಕೆ ದಶರಥ ಪುತ್ರಿಯೆಂಬ ಕಥೆಯೂ ಇದೆ) ಋಷ್ಯಶೃಂಗನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ಈ ಕಥೆಯು ಜಪಾನ್ ದೇಶದ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೋ ಸೇರಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ.

Scanned with CamScanner

ಯಕ್ಷಗಾನ – ಏಕಶೃಂಗಿ

॥ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ – ತ್ರಿವುಡೆ ॥

ಧಾರಿಣಿಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ರಂಜಿಪ । ವಾರಣಾಸಿಯ ಶೈಲ ಶಿಖರದಿ ।
ಧೀರ ಮುನಿಪ ವಿಭಾಂಡಕನು ತಾ । ಭೂರಿಮಹಿಮ ॥ ೧ ॥

ಹರಿಣಗರ್ಭದಿ ವಿಧಿವಿಲಾಸದಿ । ತರಳನೋರ್ವನ ಪಡೆದಿರಲು ನರ ।
ಶಿರಕೆ ಹರಿಣಶರೀರವಿರ್ದುದು । ಉರುವಿಚಿತ್ರ ॥ ೨ ॥

ಏಕಶೃಂಗದೊಳೆಸೆವ ಮುನಿಸುತ । ಗೇಕಶೃಂಗಿಯು ಎನುವ ನಾಮವ ।
ಸಾಕರಿಸಿ ಬೋಧಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವಿ । ವೇಕದಿಂದ ॥ ೩ ॥

॥ ಸಾಂಗತ್ಯ – ರೂಪಕ ॥

ಬಳಿಕ ವಿಭಾಂಡಕ ತನ್ನಯ ತನಯನ । ನುಳಿದು ಪೋದನು ತಪಕೆನುತ ॥
ಸುಳಿದಾವರಿಸಲು ಕಾರ್ಮೋಡವಂಬರದೊಳು ।
ಮಳೆಗರೆದುದು ರಭಸದಲಿ ॥ ೧ ॥

ಸುರಿದ ಮಳೆಯೊಳಂದು ಕೆಸರಿನ ಕಂಪದಿ । ಹರಿಣದ ಗೊರಸಿರ್ದ ಮುನಿಗೆ ॥
ಚರಿಸಲಾತಂಕವಾಗಿಯೆ ಜಾರಿ ಬೀಳೆ ಜ ।
ರ್ಜರಿತನಾದನು ಗಾಯಗೊಂಡು ॥ ೨ ॥

ಹರಿದುದು ರುಧಿರವು ಮಸಗಿತು ಮನದೊಳು । ಉರಿಯು ಛಡಾಳಿಸಲಂದು ॥
ಕೆರಳಿ ನಿಂದಿಸಿದನು ಪರಿಪರಿಯಲಿ ಮಳೆ । ಸುರಿಸುವ ನಾಗರಾಜನನು ॥ ೩ ॥

॥ ಅರ್ಧ ಭಾಮಿನೀ ॥

ನಿಂದೆ ನುಡಿಗಳನಾಲಿಸುತ ಬಳಿ । ಕಂದು ಕ್ರೋಧದಿ ನಾಗರಾಜನು ।
ಬಂದ ಬವರಕೆ ಆಯುಧವ ಜಳಪಿಸುತ ಶೀಘ್ರದಲಿ ॥

ಯುದ್ಧ : ಏಕಶೃಂಗಿ x ನಾಗರಾಜ

॥ ಮಾರವಿ – ಏಕ ॥

ಎಲವೋ ಮುನಿಸುತ ಮಳೆಯನು ತಡೆಯುವ । ಛಲವೇತಕೆ ನಿನಗೆ ॥
ಬಲುಹಿರೆ ತೋರೆಲೊ ನಿನ್ನಳವಿಯನಾ । ನಿಳುಹುವೆ ಸಮರದಲಿ ॥

Scanned with CamScanner

॥ ಶಂಕರಾಭರಣ – ಮಟ್ಟೆ ॥

ನಾಗರಾಜ ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯ ಸಾಗದೆನ್ನೊಳು ।
ಬೇಗದಿರೆಲೊ ಹೆಡೆಯ ಮುಚ್ಚಿ ಬೇಗ ಸಾರೆಲಾ ॥ ೧ ॥
ಸಂಗರದೊಳು ಸರ್ಪಕುಲವ ಭಂಗಿಸುತ್ತಲಿ ।
ಶೃಂಗಿ ಬಂದಿಗೆಯಲಿ ಜವದಿ ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟನು ॥ ೨ ॥

॥ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ – ತ್ರಿವುಡೆ ॥

ಬಂಧಿಯಾಗಿಸೆ ನಾಗರಾಜನ । ಬಿಂದು ಮಳೆಹನಿ ಸುರಿಯದಿರೆ ಬಲು ।
ನೊಂದರೆಲ್ಲಾ ಜನರು ಸಂಕಟ । ದಿಂದ ಸೊರಗಿ ॥ ೧ ॥

ಮಳೆಯು ಬಾರದೆ ಕಾಲವೀಪಂ । ಕಳೆಯೆ ಲೋಕದಿ ಜೀವಜಾಲವು ।
ತಳಮಳಿಸಲಾ ಭೂಪ ಭದ್ರಕ । ಕಳವಳಿಸುತ ॥ ೨ ॥

ಕರೆದು ಮಂತ್ರಿಗಳೊಡನೆ ಪೇಳ್ದನು । ಎರಗಿದೀ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನುರೆ ।
ಪರಿಹರಿಪ ಪರಿಯೇನು ಪೇಳ್ವುದು । ತ್ವರೆಯೊಳೀಗ ॥ ೩ ॥

॥ ಕಾಂಭೋಜಿ – ಜಂಪೆ ॥

ಮಂತ್ರಿ :
ಅವಧರಿಸು ರಾಜೇಂದ್ರ ಏಕಶೃಂಗಿಯ ಕ್ರೋಧ ।
ಭುವನವನು ಕಂಗೆಡಿಸುತಿಹುದು ॥

ರಾಜ :
ಕವಿದಿರ್ಪ ಸಂಕಟವ ತವಿಪ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ।
ಅವನಿಯೊಳಗರ್ಧವನು ಕೊಡುವೆ ॥

॥ ಆರ್ಯಸವ್ಯಾ ॥

ಇಂತೆನ್ನುವ ಡಂಗುರವನು ಹೊಯ್ಸಲು ।
ಶಾಂತಯೆನ್ನುವ ರೂಪಸಿಯು ॥
ತಾಂತಾಳುವದೆ ಬಂದೆರಗುತಲಾ ಭೂ।
ಕಾಂತನೆ ಚಿಂತೆಯನುಳಿಯುವುದು ॥ ೧ ॥

Scanned with CamScanner

ಚಾತುರ್ಯದೊಳಾ ಏಕಶೃಂಗಿಯ ।
ನಾ ತರಿಸುವೆ ತವ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ॥
ಏತರ ಘನವಿದು ಭೀತಿಯ ತೊರೆಯೆಂ ।
ದಾತರುಣಿಯು ಸಾರ್ದಳು ಜವದಿ ॥ ೨ ॥

॥ ಕಾಪಿ – ಅಷ್ಟ ॥
ಅಂಗಶೃಂಗಾರವಗೈದು । ಆಕು ।
ರಂಗಾಕ್ಷಿ ಸಂತೋಷದಿಂ ನಡೆತಂದು ॥
ಭಂಗಿಪನೀತನ ತಪವ । ಅಂಗ । ಭಂಗಿಯಿಂ ಸೆಳೆವೇಕಶೃಂಗಿಯ ಮನವ ॥ ೧ ॥

ಕುರುಳನು ತಿದ್ದಿ ತೀಡುತಲಿ । ಸೀರೆ । ನಿರಿಗೆಯ ಚಿಮ್ಮುತ ಬಳುಕಿ ಲಾಸ್ಯದಲಿ ॥
ದರಹಾಸವನ್ನೆ ಸೂಸುತ್ತ । ಬಿಂಬಾ । ಧರೆ ಮುನಿಪನ ಸನಿಹಕೆ ಸುಳಿಯುತ್ತ ॥ ೨ ॥

ಚಿನ್ನದಂದುಗೆ ಘಲಿರೆನಲು । ಆ । ರನ್ನೆಯು ನಲಿದಳು ಹಾವಭಾವದೊಳು ॥
ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾರವನು । ಸವಿ ।
ದುಣ್ಣಲು ಮುನಿಪನ ಸೆಳೆವುದೆ ಹದನು ॥ ೩ ॥

॥ ಕೇತಾರಗೌಳ – ಅಷ್ಟ ॥
ಮೃದುಕರತಳದಿ ಮೈದಡವಿ ಸರಸದಲಿ । ಸುದತೀಮಣಿಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ॥
ಮದನಮಂತ್ರದಿ ನೆಲೆದಪ್ಪಿಸಿ ತನಗಂಧ । ಹದನಾಗಿ ಸೂಸುತಿರೆ ॥ ೧ ॥
ಮುನಿಯ ಗಡ್ಡವ ನೀವಿ ಹಣೆಯ ಶೃಂಗವ ಮುಟ್ಟಿ । ಇನಿದನಿಯಲಿ ಪಾಡುತ।
ಘನನಿತಂಬಿನಿ ಮುನಿಯನು ಮಣಿಸದೆ ಬಿಡೆ । ನೆನುವ ಯತ್ನದೊಳಿರ್ದಳು ॥ ೨ ॥
ಉತ್ತಮ ಮದ್ಯವನೀಂಟಿಸಿ ತನಿರಸ । ಯುಕ್ತವಾಗಿಹ ಹಣ್ಗಳ ।
ಒತ್ತಾಸೆಯಲಿ ನೀಡಿ ಸುಂದರಿಯಾತನ । ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲಗೈದಳು ॥ ೩ ॥

॥ ವಾರ್ಧಕ ॥
ಸರಿಯಲ್ಕೆ ಕೆಲವು ಕ್ಷಣ ಸುರೆಯು ಉದರವ ಸೇರೆ ।
ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸರ್ರನೆ ಅಮಲು ಶಿರಕಡರೆ
ಭರದಿ ಗಿರ್ರನೆ ತಲೆಯು ತಿರುಗಿದಂತಾಗೆ ಮತ್ತೇರಿ ತತ್ತರಿಸಿ ಮುನಿಯು ॥
ತರಳೆ ಮಾದಕವಾಣಿಯಿಂದ ನುಡಿದಳು ಮುನಿಯೆ ।
ಹರುಷದಿಂ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ನರ್ತಿಸಲು ಮನವಾಯ್ತು ।
ಸರಸದಿಂ ಹಜ್ಜೆಯಿಕ್ಕಿರಿಯೆನಲು ಮರುಳಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದನು ನಗುತ ॥

॥ ಸಾಂಗತ್ಯ – ರೂಪಕ ॥

ಮದ್ಯದುನ್ಮಾದವು ತಲೆಗಡರಲು ಕಣ್ಗೆ । ನಿದ್ರೆಯೊತ್ತುತ ಬರಲಾಗ ॥
ನಿದ್ದೆಯಲೆಂಬಂತೆ ಒಯ್ಯನೆ ನಡೆತರೆ । ಭದ್ರಕ ಭೂಪನ ಪುರಕೆ ॥ ೧ ॥
ಅಡಿಯ ಮುಂದಿಡಲಾರದಾ ಶೃಂಗಿಯೊಡಲಿಗೆ । ಕಡುನಿದ್ರೆ ಕವಿಯುತ ಬರಲು ॥
ತಡೆಯದಲ್ಲಿಯೆ ಶಯನಿಸಿದನು ಮಿಕ್ಕೆಲ್ಲ । ಗೊಡವೆಯನುಳಿದ ಭಾವದಲಿ ॥ ೨ ॥

॥ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ – ತ್ರಿವುಡೆ ॥

ಮೂರು ಲೋಕವು ಕಂಪಿಸಿತೊಯೆನೆ । ಆರುಭಟೆ ಕೇಳಿಸಿತು ಬಿಂದಿಗೆ ।
ಘೋರತರದಲಿ ನಡಗೆ ಹಾಹಾ । ಕಾರವಾಯ್ತು ॥ ೧ ॥

ಉರವಣಿಸೆ ಬಿರುಗಾಳಿ ಸಿಡಿಲ । ಬ್ಬರಿಸೆ ಬಂಡೆಯು ಬಿರುಕು ಬಿಡುತಿರೆ ।
ಒರಗಿ ನಿದ್ರೆಯೊಳಿರ್ದ ಮುನಿಗೆ । ಜ್ವರವದಾಯ್ತು ॥ ೨ ॥

ಆಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರಲ್ಲಿಯೆ । ನಾಗರಾಜಾದಿಗಳು ತಡೆಯದೆ ।
ರೇಗಿ ಖಡುಗವಕೊಂಡು ರೌದ್ರದಿ । ತಾಗಲಾಗ ॥ ೩ ॥

ಭೂರಿಕ್ರೋಧದೊಳಿದಿರಿಸುತ ಬಂ । ಗಾರ ಕವಚದ ಸರ್ಪತತಿಯೊಳು ।
ಘೋರ ಸಮರದಿ ಮುನಿಯ ಸತ್ವವು । ಸೋರಿತಕಟಾ ॥ ೪ ॥

ನಾಗರಾಜನು ನಗುತ ನಭವನು । ಮೇಘತತಿಯಿಂ ಮುಸುಕಲಾಕ್ಷಣ ।
ವೇಗದಲಿ ಮಳೆಯಬ್ಬರಿಸಿ ಹಸ । ನಾಗಿ ಸುರಿಯೆ ॥ ೫ ॥

ಹೀಗೆ ಭರದಿಂ ಮಳೆಗರೆಯೆ ಸೊಗ । ಸಾಗಿ ನಲಿದಳು ಧರಣಿ ಹರುಷದಿ ।
ರಾಗದಿಂ ಸಂಭ್ರಮಿಸೆ ಪ್ರಜೆ ಬರ । ನೀಗಿತೆಂದು ॥ ೬ ॥

ಬಿರುಬಿಸಿಲು ಮರೆಯಾಗಿ ಮಂಗಳ । ಕರಕಿರಣ ತಲೆದೋರೆ ಲೋಕದ ।
ಹರುಷವಾರಿಧಿಯುಕ್ಕಲೊದಗಿತು । ಭರತ ಸಮಯ ॥ ೭ ॥

॥ ಮಂಗಲಂ ॥

Scanned with CamScanner

ಕಲಾಗಂಗೋತ್ರಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು

* ಸಹಸ್ರ ಕವಚ ಮೋಕ್ಷ
* ಸಿರಿ
* ನಳಿನಾಕ್ಷ ನಂದಿನಿ
* ಕವಿಭೂಷಣ
* ಯಕ್ಷ ವಂದನಾ
* ಯಕ್ಷಾಂದೋಳ
* ಯಕ್ಷಗಾನ ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ
* ಅಕ್ಷರ ವಿಮೋಚನೆ
* ವಜ್ರ ಕುಸುಮ
* ಮಾನಿಷಾದ
* ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣ
* ಮಕ್ಕಳ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು – ಕಾರ್ಯಾಗಾರ
* ಮಹಿಳಾ ಯಕ್ಷಗಾನ
* ಕುಡಿಯನ ಕಣ್ಣ್
* ಯಕ್ಷಗಂಗೋತ್ರಿ
* ಛಾಯಾವತರಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಿರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳು

Scanned with CamScanner

ಅಮೃತ ಸೋಮೇಶ್ವರ

ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ, ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಮೃತರು ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವರು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಜನಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾದ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಾರ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವಾರು ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸುವ ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತಾದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿದರು.

ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳ ಹೊರತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೊಂದಿರುವವರು ಕೆಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಮೃತರು ರಚಿಸಿದ ನವೀನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಕಥಾಹಂದರ, ಪಾತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿರುವಂತಹದ್ದೇ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಅವುಗಳು ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಆಭಾಸಕರವಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸಂಗದ ಕೇವಲ ಓದಿನ ಮೂಲಕವೂ ಈ ಅಂಶವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

– ಸದಾಶಿವ. ಕೆ
(ಮುನ್ನುಡಿಯಿಂದ)

Scanned with CamScanner